

מִי דַעַת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

לגוי לפתוח את הדלת באופן שלא תדלק הנורה [כגון ע"י תחיבת סכין בין הדלת למקרר ותפיסת הכפתור למטה שלא ישתחרר עם פתיחת הדלת⁴] לכן מותר לומר לגוי לפתוח את המקרר אע"פ שהוא מחליט ע"ד עצמו שלא לנתק את הנורה קודם⁵

מלאכת בורר – הקדמה

מלאכת בורר היא אחת מל"ט אבות מלאכות. והיא בכלל המלאכות שנשנו במשנה בסדר הכנת הפת. ועניינה, שלאחר מלאכת הדישה והזריה של התבואה היו מניחים את הגרעינים בגורן, ובמשך הזמן היו מתערבים בהם עפר ואבנים, וכאן באה מלאכת הברירה שהיו בוררים את העפר והאבנים מן התבואה כדי לשומרם באוצר. ונאסר בכלל זה כל אופן שבורר דבר מתוך דבר, ואפילו בדברים שאינם במלאכת השדה.

אולם, כל מה שנאסר זה רק באופן בה מוגדר הברירה שעושה "כמלאכה" וכעין מה שנעשה עם התבואה בגורן. אבל באופנים בהם הוא עושה מעשה ברירה שלא כדרך שנעשה בתבואה, אין עשייתו מוגדרת כמלאכה, ומותרת.

ושלושה תנאים נאמרו שבהצטרף שלשתם **יחד** נוכל להגדיר שמעשה הברירה אינה כעשיית מלאכה, ואלו הם: "אוכל, ביד, ומיד"⁶.

"אוכל" - אם אדם בורר את האוכל הטוב מתוך הפסולת אין ברירתו מוגדרת כ"מלאכה" אלא

שכח לכבות את נורת נחשמל שבמקרר לפני שבת, האם מותר לבקש מגוי שיפתח ויסגור את המקרר בשבת?

דין מוסכם הוא¹, שמותר לומר לגוי לעשות מעשה אע"פ שמעשה זה ייעשה מלאכה האסורה בשבת, ואפילו זהו "פסיק רישא" – פי' שודאי זה יקרה. וכל זה כשהגוי מתכוון לאותו מעשה שנצטווה עליו ולא למלאכה שיוצאת ממעשיו.

ומשום כך, מותר לומר לגוי שיפתח את דלת המקרר כשלא כיבו את נורת החשמל לפני שבת, אע"פ שבודאי יצא מזה מלאכת מבעיר וכסוסגר יצא מלאכת מכב, שהרי הגוי אינו מתכוון לזה אלא להוציא את המאכלים שבתוכו. ואפילו שנוח לו שנדלק האור במקרר אינן אסור כיון שסוף סוף אינו מתכוון לזה².

וטעם הדבר, מכיון שאיסור האמירה לנכרי הוא איסור דרבנן שאין בו מעשה הקילו בזה באופן של פסיק רישא³.

ואמנם הגאון רבי שלמה זלמן אוירעבך זצ"ל אמר לפקפק בעיקר העניין, ולומר שכאן אין זה כפסיק רישא בעלמא, אלא נחשב כמעשה אחד ממש, שהרי הדלקת האור וכבוייה נעשית נעשית באופן קבוע ומכוון רק ע"י פתיחת הדלת וסגירתה. אך בכל זאת הדבר מותר מטעם אחר, שכיון שאפשר

¹ עיין מ"ב סימן רנ"ג ס"ק צ"ט ק'. וסימן רנ"ט ס"ק ט"ו, וסימן של"ז ס"ק י'. ושער הציון סימן רנ"ה ס"ק א'.

² אגרות משה או"ח ח"ב סימן ס"ח. שמירת שבת כהלכתה סימן ל"א סעיף א' והערה א'.

³ מ"ב סימן רנ"ג ס"ק צ"ט.

⁴ עיין שמירת שבת כהלכתה פרק י' הערה ל"ז.

⁵ עיין בזה שמירת שבת כהלכתה פרק ל"א הערה א'.

⁶ שו"ע סימן שי"ט סעיף א'.

כדרך אכילה, כיון שדרך אדם האוכל לקחת ביד את האוכל הטוב ולאוכלו. ולא כמלאכת הברירה שנעשתה בתבואה שבגורן שהרגילות היא להוציא את הפסולת מן האוכל.

"ביד" - אם בורר ביד ולא ע"י כלי, ג"כ אין זה כמלאכת ברירת העפר והאבנים מן התבואה שנעשתה ע"י כלי.

"מיד" [לאלתר] - כשבורר בשביל צורך מידי ג"כ אין זה כמלאכה, משום שמלאכת הברירה של העפר והאבנים מן התבואה הייתה ע"מ לאכסנם באוצר לימים הרבה.

ודווקא כשמתקיימים כל שלושת התנאים אז אין הברירה שעושה נחשבת למלאכה, אבל באופן שחסר אחד מן התנאים, כגון שבורר בשביל זמן מרובה, אפילו אם בורר את האוכל ביד, הדבר אסור מן התורה.

ויש לדעת עוד, שאיסור ברירה לא נאמר אלא באופן שבא לברור איזה דבר מתוך "תערובת", אבל באופן שאין החפצים מוגדרים כמונחים בתערובת, אפילו אם יהיו הדברים מונחים אחד ליד השני, אין איסור להוציא מתוכם אפילו פסולת מתוך אוכל.

ומעתה יש לנו לברר:

א. מה נחשב "תערובת".

ב. מה נחשב כ"פסולת" לעומת האוכל.

ג. מה נחשב כבורר ב"כל".

ד. מה נחשב "מיד".

א. מה נחשב לתערובת:

צלחת שיש בה כמה מיני אוכלים, האם מותר

לסלק את האוכל שאינו חפץ בו עכשיו?

הדבר תלוי כיצד מונחים אותם דברי מאכלים על הצלחת, שאם הם מונחים בצורה מסודרת כל מין אוכל בפני עצמו, אין בזה איסור ברירה, שהרי אין כאן תערובת כלל. ומותר להוציא

אפילו את המין שאינו רוצה, או בשביל זמן מרובה.

אבל באופן שמונחים האוכלים על הצלחת ואינם מסודרים כל מין בפני עצמו, יש בזה איסור ברירה אפילו בחתיכות גדולות⁷.

וכ"ז בחתיכות גדולות, אבל בחתיכות קטנות כגון אורז ופתיתים אפויים, יש להיזהר מאיסור ברירה במקום החיבור שבין האורז והפתיתים, שכיון שהם עשויים מחלקים קטנים הם מעורבים במקום המפגש שלהם, ואסור להפרידם לגמרי, אלא בהצטרף כל תנאי ההיתר - אוכל ביד ומיד.

בגליון הבא:

- מה נחשב כשני מיני אוכלים שכשאינם מסודרים כל אחד בפני עצמו מותר להפרידם?

- משחקי ילדים הפזורים בחדר האם מותר למיינם ולסדרם?

- ומה הדין סוגי צעצועים שונים הפזורים בחדר?

⁷ רמ"א סימן ש"ט סעיף ג'. ובמ"ב ס"ק י"ד.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il